

PEČATE V POZEMKOVEJ KNIHE OKRESNÉHO SÚDU V LEVICIACH

Eva Bešinová

Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Nitre, pobočka Levice,
Vojenská 1, 934 01 Levice. E-mail: eva.besinova@sanr-plv.vs.sk

Abstract:

**Bešinová, E., 2006: Seals in the Cadastre of the District court in Levice
Acta Mus. Tekovens. Levice, 6: 102-106.**

Nowadays a cadastre serves as evidential means about legal relationships to real estates and it is a historical source for sphragistics also.

Key words: Seal, cadastre, Levice, Slovakia

Stará pozemková kniha bola založená nariadením cisárskeho patentu č. 251 z roku 1852, nariadením č. 222/1855 r. z. bol upravený spôsob vyhotovovania pozemkovoknižných protokolov a ďalšie zákony, napr. zákon č. 95/1871 r. z. o zavedení všeobecného zákona o pozemkových knihách, upravovali spôsob jej vedenia.

Pozemkové knihy viedli okresné sudy pre nehnuteľnosti nachádzajúce sa v ich obvode od roku 1872 do 31. marca 1964, kedy po vydaní zák. č. 22/1964 Zb. o evidencii nehnuteľností sa nové právne vzťahy k nehnuteľnostiam do pozemkových kníh nezapisovali.

Pozemkovú knihu tvorili: katastrálna mapa, register parciel, zoznam vlastníkov, pozemnoknižné vložky a zbierka listín. Pozemnoknižná agenda je rozdelená podľa katastrálnych území. Zápisy do pozemkovej knihy sa uskutočňovali iba na základe riadne vyhotovených listín. Zbierku listín tvorila žiadosť o zapísanie nehnuteľnosti, príslušná listina (napr. kúpnopredajná zmluva, dedičské uznesenie, poručenské rozhodnutie, písomnosti o záložných a vecných právach a iné), rôzne potvrdenia, obecné svedectvá, výpisy z matrík a nakoniec rozhodnutie o povolení zápisu.

Pozemkové knihy aj v súčasnosti slúžia ako dôkazný prostriedok o právnych vzťahoch k nehnuteľnostiam, ale stávajú sa aj historickým prameňom pre hospodársko-spoločenské dejiny obcí, pre dejiny správy daného regiónu, pre poznanie sociálnej štruktúry obyvateľstva, prameňom pre vývoj slovenského jazyka, vývoj názvov obcí a pomenovania častí katastrov, pre dejiny jednotlivých rodín a sú prameňom aj pre sfragistiku, jednu z pomocných vied historických, ktorá sa zaoberá pečatami, ich vznikom, vyhotovovaním a používaním.

V súčasnosti sa spracováva pozemnoknižné oddelenie Okresného súdu v Leviciach, roky 1872 – 1924, katastrálne územia v severnej a severovýchodnej časti

okresu, z čoho budeme v našom príspevku vychádzať. V hlavnom prameni, v zbierke listín, na písomnostiach zo 60. až 80.-tych rokov 19. stor. sa nachádzajú pečate – obecné, cirkevné a pečate súkromných osôb, v našom prípade pukanských mešťanov. Uvedených dvadsať rokov je vlastne posledným obdobím používania obecných a cirkevných pečatí v administratíve, pretože postupne od druhej polovice 19. stor. ich začali nahrádzať gumené pečiatky. Stretli sme sa aj s paralelným používaním pečate a pečiatky.

Pečate sa používali v administratíve na overenie, potvrdenie alebo uzavretie písomnosti. Pečatilo sa pečatidlom (typáriom). Pečate boli voskové a farba vosku hlavne červená.

Niektoré pečate sú poškodené a tie, ktoré sú v dobrom stave, majú čitateľný kruhopis i znaky (symboly) v pečatnom poli. Kruhopyisy sú napísané v latinskom alebo maďarskom jazyku, niektoré obsahujú datovanie.

V 18. a hlavne v 19. stor. s nárastom písomňovania vzrástlo používanie obecných pečatí. Obecné pečate sa spolu s podpisom richtára, podrichtára a prisažných nachádzajú na potvrdeniach a obecných svedectvách, ktorými uvedení funkcionári potvrdzovali majetkovoprávne záležitosti obyvateľov obce.

Pečatné motívy majú rôznu náplň. Najčastejšie sú to poľnohospodárske motívy, pracovné náradie, napr. odvrátené radlice lemeš a čerieslo v pečati Gondova, č. o. Nová Dedina, (obr. č. 1)¹, klasy, stravec hrozna alebo vinič v pečati obce Dolný Prandorf, v súčasnosti Devičany (obr. č. 2)². V obecných erboch sa objavujú aj náboženské symboly a osobitnú skupinu tvoria erbové pečate, ktoré majú vo funkcii

obr. č. 1

obr. č. 2

¹ MV SR ŠAN- PLv, fond Okresný súd Levice, k.ú. Gondovo, p-k spisy 1874

² MV SR ŠAN- PLv, fond Okresný súd Levice, k.ú. Horný Prandorf, spis č. 18/1875

obrazu rodový erb alebo jeho časť ako v prípade Horše (obr. č. 3)³. Pôvodne znak rodu Pomothyovcov sa dostal aj do pečiatky obce (obr. č. 4)⁴. V štíte sa nachádzajúce mečom ozbrojené rameno bolo najčastejším symbolom zemanstva. Obecné pečate sú okrúhle s priemerom 27-34 mm.

obr. č. 3

obr. č. 4

V cirkevných pečatiach rímskokatolíckej cirkvi boli zobrazované postavy svätých alebo ich atribúty a biblické výjavy, napr. v pečati Rímskokatolíckeho farského úradu Tekovskej Novej Vsi, v súčasnosti časť obce Nová Dedina, je to biblický výjav obrátenia sv. Pavla apoštola (obr. č. 5)⁵. Rovnaký motív sa nachádza aj na pečiatke datovanej rokom 1898 (obr. č. 6)⁶. Najpoužívanejšími symbolmi vyskytujúcimi sa

obr. č. 5

obr. č. 6

³ MV SR ŠAN- PLV, fond Okresný súd Levice, k.ú. Horša, spis č. 4034/1901

⁴ MV SR ŠAN- PLV, fond Okresný súd Levice, k.ú. Horša spis č. 13/1901

⁵ MV SR ŠAN- PLV, fond Okresný súd Levice, k.ú. Gondovo, spisy 1876

⁶ MV SR ŠAN- PLV, fond Okresný súd Levice, k.ú. Gondovo, spis č. 13/1899

obr. č. 7

v pečatiach protestantskej cirkvi (ev.a.v.c. a reformovanej) boli kríž, kalich, biblia, výjavy z biblie, olivové vetvičky, ako príklad uvádzame pečať evanjelického a.v. cirkevného zboru v Čankove (obr.č.7)⁷. Cirkevné pečate máme doložené okrúhle i oválne s priemerom 22-35 mm.

Zaujímavú skupinu tvoria osobné znamenia, pečate, ktoré sa nachádzajú na testamentoch pukanských mešťanov. V praxi pri spisovaní testamentu boli osobne prítomné aj osoby (svedkovia), ktoré potvrdili pravosť testamentu svojimi podpismi aj pečaťami. Testamenty boli zložené a pečate plnili aj uzatváraciu funkciu. V prípade, že po smrti testátora neboli pri otváraní testamentu pečate zlomené a poškodené ale vystrihnuté, zachovali sa až do súčasnosti. Na testamentoch sa nachádzali tri až päť pečatí svedkov. Pečate sa odtláčali priamo do vosku, prevažne červenej farby, mali tvar okrúhly, oválny, štvorcový alebo obdĺžnikový. Veľkosťou boli menšie, okrúhle mali priemer približne 20 mm, hranaté mali rozmery okolo 11x15 mm. Motívy boli rôzne, jednoduché iniciály SK mešťana Samuela Kupčoka (obr. č. 8)⁸ alebo vypísané priezvisko Martina Czibulku (obr. č. 9)⁹. V okrúhlych pečatiach sa nachádzali znaky mešťanov, poukazujúce na ich zamestnanie, džbány, vázy, kolesá, sudy, čižmy a pod., ale bohatí mešťania napodobňovali šľachtické erby a do mešťianskych znakov

obr. č. 8

obr. č. 9

⁷ MV SR ŠAN- PLV, fond Okresný súd Levice, k.ú. Horša, spis č. 3939/1901

⁸ MV SR ŠAN- PLV, fond Okresný súd Levice, k.ú. Pukanec, spis č. 234/1883

⁹ MV SR ŠAN- PLV, fond Okresný súd Levice, k.ú. Pukanec, spis č. 160/1878

pribudla i prilba, klenot a prikrývadá¹⁰. Napr. hrnčiar Juraj Herchel používal znak – džbán, ale aj iniciály HJ, korunku a vetvičky (obr. č. 10)¹¹ a pečať Jozefa Stamoského sa podobá šľachtickému erbu, okrem iniciálok obsahuje štít so znamením, prilbu, korunku, klenot i prikrývadá (obr. č. 11)¹².

obr. č. 10

obr. č. 11

V našom príspevku sme len v stručnosti informovali o využití pozemkovej knihy pre výskum pečatí v levickom regióne. Sprístupňovanie pozemkovej knihy bude pokračovať a dúfame, že zbierka pečatí sa bude rozrastať. Aby sa zabezpečila ich ochrana, začíname ich skenovať a v tejto forme budú sprístupnené aj bádateľom.

¹⁰ FEDERMAYER, F.: Meštianska heraldika na Slovensku, s. 19-20, In: Občianska heraldika, Slovenská genealogicko-heraldická spoločnosť 2002

¹¹ MV SR ŠAN- PLV, fond Okresný súd Levice, k.ú. Pukanec, spis č. 234/1883

¹² MV SR ŠAN- PLV, fond Okresný súd Levice, k.ú. Pukanec, spis č. 234/1883